

Radosław Przepiórka
Student II roku, studia II stopnia, Finanse i Rachunkowość
Wydział Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu

Wpływ kryzysu wywołanego pandemią COVID-19 na upadłość i rejestrację nowych przedsiębiorstw w Polsce

1. Wprowadzenie

Kryzys można określić jako spowolnienie gospodarcze, które spowodowało określony czynnik w danym sektorze gospodarki. Przyczynami jego powstania mogą być m.in. zmiany na giełdach, źle prowadzona polityka pieniężna, nagłe zmiany na świecie, totalitaryzm, czy zaistnienie pandemii. Kryzys wywołany pandemią COVID-19 bardzo mocno wpłynął na koniunkturę gospodarczą wielu krajów oraz na działalność wielu przedsiębiorstw. Nie był on możliwy do przewidzenia, więc gospodarki nie były do niego przygotowane.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wpływu kryzysu gospodarczego na upadłość i tworzenie nowych przedsiębiorstw w latach 2020-2021.

Kryzys ekonomiczny, który rozpoczął się w 2020 roku, różni się znacząco od kryzysu ekonomicznego lat siedemdziesiątych, czy roku 2009. Główną cechą odróżniającą badany kryzys od wyżej wymienionych, jest bezpośredni wpływ na działanie podmiotów gospodarczych. Środki mające na celu zwalczanie epidemii COVID-19 w wielu branżach uniemożliwiały prowadzenie działalności w dotychczasowy sposób.

Analiza sytuacji ekonomiczno-społecznej w okresie pandemii, tj. w latach 2020-2021, jednoznacznie wskazuje na pogorszenie się wskaźników makroekonomicznych, sugerujących nadchodzącą recesję, wyhamowanie gospodarki światowej oraz znaczne pogorszenie się sytuacji materialnej wśród społeczeństw krajów, dotkniętych kryzysem wywołanym przez pandemię COVID-19¹.

2. Pojęcie i istota kryzysu

Od początku pandemii Covid-19 w środkach masowego przekazu, kryzys był jednym z najczęściej poruszanych tematów. Domyślnie, słowo kryzys kojarzy się negatywnie. Oczywiście przyczyną pejoratywności kryzysu jest jego istota, będąca przeciwnością do pozytywnych, korzystnych określeń, takich jak wzrost (w domyśle niniejszej pracy – wzrost gospodarczy), korzystna sytuacja rynkowa itd.

Pomimo bezsprzecznie negatywnego znaczenia słowa „kryzys”, jego geneza nie wskazuje na pejoratywne nacechowanie. Greckie „*krisis*” oznacza wybór bądź rozstrzygnięcie,

¹The World Bank, *The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World*, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world>, [data dostępu 8.06.2020].

a pochodzący od niego czasownik „*krinein*”, znaczy: rozstrzygać, decydować². Z kolei, *Institute for Crisis Management* (ICM) definiuje kryzys jako problem, tudzież zakłócenie, które powoduje negatywne reakcje interesariuszy, mogące wpłynąć na sytuację finansową podmiotu i jego zdolność do dalszego prowadzenia działalności³.

Niepejoratywna geneza słowa kryzys może wynikać z jego nieskrępowanej natury. Kryzysem można nazwać zbiór cech rzeczywistości widzianej z pewnej perspektywy, a przez to zależnej od obserwatora. Okres kryzysu, w dzisiejszej percepcji jego znaczenia, dla pewnej grupy podmiotów gospodarczych może być szansą na skalowanie biznesu (gdy inne, konkurencyjne podmioty tracą udział w gałęzi rynku), okazją do nowych perspektyw rozwoju. Takie ujęcie słowa kryzys wykazuje prawidłowość co najmniej neutralnego nacechowania pierwotnego słowa „*krisis*”. Szukając dalej zrozumienia pojęcia kryzysu, można przychylić się nad znaczeniem odpowiednika słowa kryzys w Japonii. Tamże, słowo kryzys zapisywane jest w dwóch znakach, które oznaczają odpowiednio: „niebezpieczeństwo” oraz „okazję”. Jest to kolejny przykład wykazujący dualizm pojęcia kryzysu, które jest niejednoznaczne i w pewnym zakresie logicznym – paradoksalne.

W zagranicznej literaturze pojęcie kryzysu definiowane jest jako niestabilny lub kluczowy czas lub stan rzeczy, w którym zbliża się decydująca zmiana oraz sytuacja, która osiągnęła fazę krytyczną⁴, to zagrożenie dla reputacji organizacji, które także wpływa na sposób, w jaki interesariusze wchodzi w interakcje z organizacją⁵. Natomiast polscy ekonomiści określają kryzys jako okres, w którym występuje nadwyżka podaży nad popytem oraz wzrost zapasów u producentów, rośnie bezrobocie, maleją: produkcja, zatrudnienie, inwestycje, przychody, zyski (mogą występować straty), popyt, ceny⁶. Jest to faza cyklu koniunkturalnego, w której maleje dochód i konsumpcja, która spada wolniej niż dochód. Popyt konsumpcyjny waha się w określonych granicach. Górną granicę tych wahań wyznacza górny pułap żywienia gospodarczego, zaś dolną dno recesji⁷.

Dokonując analizy pojęcia kryzysu można określić jego cechy i właściwości:

1. Kryzys jest zarówno zagrożeniem, jak i szansą – sytuacja zagrożenia wynika z wielu nieprzychylnych wymiarów kryzysu, które mogą bezpośrednio lub pośrednio wpłynąć na szeroko rozumianą sytuację podmiotów czy też organizacji. Szansą są natomiast zmiany (w domyśle – zmiany na rynku, w gałęzi zainteresowań), które mogą być korzystne dla podmiotów lub organizacji, będących w lepszej ogólnej sytuacji niż ich konkurenci. Radykalne zmiany, mające zredukować szkody związane z kryzysem, także mogą być szansą na pozytywne rezultaty.

²Wysłocka E., *Kryzys – Nieodłączny element funkcjonowania współczesnych organizacji*, „Zeszyty Naukowe” nr. 199/2011, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.

³Ibidem.

⁴Ritter T., Pedersen Cl., *Analyzing the impact of the coronavirus crisis on business model*, „Industrial Marketing Management”, nr 88/2020, s.214.

⁵Coombs W.T., *Protecting Organization Reputations During a Crisis: The Development and Application of Situational Crisis Communication Theory*, „Corporate Reputation Review”, vol. 10(3)/2007, s. 163

⁶Kielek D.K., *Cykle koniunkturalne we współczesnej gospodarce*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 819, „Współczesne Problemy Ekonomiczne”, nr 9/2014, s.31.

⁷Pałaszewski H., *Cykl koniunkturalny we współczesnym świecie*. „Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae”, nr 1/2009, s.165.

2. Brak szybkich i łatwych rozwiązań – każdy kryzys cechuje się indywidualnym zbiorem cech, przez co nie istnieją „gotowe” metody zwalczania kryzysu, które w każdym przypadku byłyby równie skuteczne.

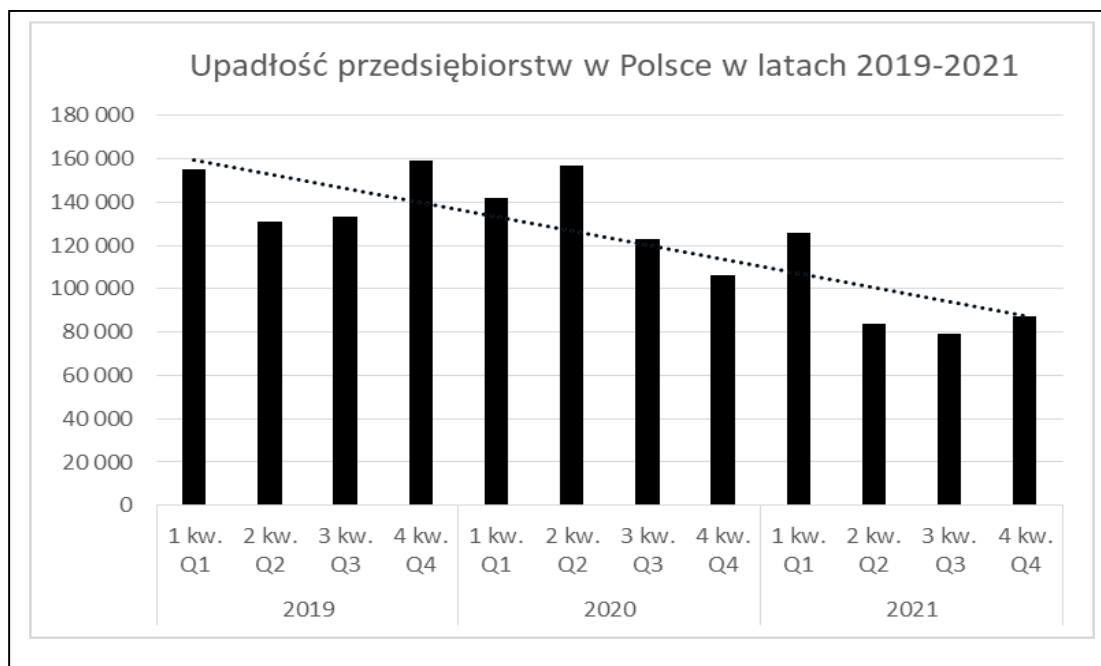
3. Konieczność podejmowania wyborów, decyzji – sytuacja kryzysu prowokuje przedsiębiorstwa do zmian, a więc do podejmowania decyzji, tudzież wyborów. Cecha ta spina logiczną klamrą rozumowanie słowa kryzys. Podpunkt ten wykazuje słuszność greckiej genezy kryzysu – która związana jest z wyborem. Także japoński przykład ma w tej cesze swoją legitymizację – logicznym jest, że podejmowanie wyborów jest ściśle związane z niebezpieczeństwem oraz okazją, a więc znaczeniem japońskiego 危機 (kiki).

W okresie 2020-2021 kryzys gospodarczy został wywołany wybuchem pandemii COVID-19. Termin pandemia oznacza stan epidemiologiczny charakteryzujący się nielokalnym obszarem występowania zakażeń, wysoką zaraźliwością oraz wysokim zagrożeniem śmiertelności wśród zakażonych. Stan zagrożenia epidemiologicznego w Polsce został ogłoszony 16 marca 2020 roku. Władze III Rzeczypospolitej wprowadziły działania mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się wirusa w Polsce. Skupiały się one na ograniczeniu możliwości gromadzenia się, ograniczeniu możliwości zakupu dóbr niespożywczych w sklepach stacjonarnych oraz ograniczeniu fizycznego korzystania z usług, które narażają konsumentów na niebezpieczeństwo infekcji (tzn. korzystanie z siłowni, basenów, kin, teatrów itd.). Decyzje te wpłynęły na popyt konsumpcyjny, który w roku 2020 był o 30% niższy w porównaniu do roku poprzedniego⁸.

3. Analiza upadłości przedsiębiorstw w ujęciu statystycznym

Wykres przedstawia liczbę upadłości przedsiębiorstw w latach 2019-2021. Linia trendu wskazuje na tendencję spadkową. Najwyższą wartość odnotowano w IV kwartale 2019 roku, a więc w okresie niecharakteryzującym się kryzysem. Wartość ta wyniosła 159 000 upadłości. Warto zauważyć, że wartość odpowiadająca drugiemu kwartałowi 2020 roku jest najwyższą odnotowaną wartością w okresie badanym, wynoszącą 157 000 upadłości. Wartość ta jest wyższa od średniej kwartalnej okresu bazowego o 8,7%, natomiast, w porównaniu rok do roku wartość ta wzrosła o 19,8%. Pomimo wzrostu w drugim kwartale, łączna roczna ilość upadłości była o 8,6% niższa niż suma upadłości w roku poprzedzającym. Porównując ekstrema z roku 2019 i 2020, najwyższa wartość okresu badanego była mniejsza o 1,2% niższa niż w roku poprzedzającym. W roku 2021 łączna ilość upadłości była najniższa z całego zbioru danych. W porównaniu rocznym do okresu bazowego różnica wynosi 35%, a w porównaniu do roku 2020 różnica wynosi 29%. Nagły wzrost upadłości przedsiębiorstw w drugim kwartale 2020 roku mógł być spowodowany rozpoczęciem narodowej kwarantanny, w wyniku której znacząco ograniczono możliwość fizycznego korzystania z usług.

⁸Miniszewski M., *Konsumpcja w pandemii*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2021.

Wykres 1. Upadłość przedsiębiorstw w okresie długim

Źródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartałach 2021 roku; www.stat.gov.pl [data dostępu: 20.11.2022]

W 2020 roku, w ujęciu rocznym, największą zmianę odnotowała sekcja PKD „zakwaterowanie i gastronomia”, w postaci wzrostu upadłości o 100% względem roku poprzedniego, co spowodowało wzrost udziału w ogólnej liczbie upadłości o 3 punkty procentowe. Zmiana ta mogła być wywołana restrykcjami dotyczącymi hoteli i restauracji. Rząd Rzeczypospolitej w 2020r. znacząco ograniczył funkcjonowanie podmiotów tej kategorii, poprzez uniemożliwienie bezpośredniego świadczenia usług tychże podmiotów. Upadłość przedsiębiorstw w gałęzi „budownictwo” spadła o 20%, co przyczyniło się do spadku udziału w ogólnej liczbie upadłości o 2 punkty procentowe. Spadek upadłości przedsiębiorstw w tej branży prawdopodobnie był związany ze wzrostem prywatnych inwestycji w kapitał trwały, głównie w mieszkania oraz domy, a także inwestycjami publicznymi w tej gałęzi⁹. Inwestycje te spowodowały zwiększony popyt na usługi budowlane.

W 2021 r. w porównaniu z okresem poprzedzającym, największą zmianę odnotowała branża „Transport i gospodarka magazynowa”, w postaci spadku upadłości o 46%, co spowodowało spadek udziału w sumie upadłości o 1 punkty procentowe. Zmiana ta mogła być skutkiem ożywienia gospodarczego, będącego wynikiem ograniczenia restrykcji pandemicznych w tymże roku. Upadłość przedsiębiorstw w gałęzi „przemysł” zmniejszyła się o 22%, co przyczyniło się do nieoczekiwanego wzrostu udziału w sumie upadłości przedsiębiorstw o 3 punkty procentowe. Gałęzią o największej zmianie udziału w sumie

⁹ Raport - Rok 2020 w Budownictwie, <https://www.wielkiebudowanie.pl/go.live.php/PL-H942/raport-rok-2020-w-budownictwie.html> [data dostępu 20.11.2022]; Raport - Rok 2021 w Budownictwie <https://www.wielkiebudowanie.pl/go.live.php/PL-H982/raport-rok-2021-w-budownictwie.html> [data dostępu 20.11.2022].

upadłości jest gałąź „Handel; naprawa pojazdów samochodowych”. Zmiana ta wynosi 4 punkty procentowe.

Tabela 1. Dane w ujęciu kwartalnym dotyczące upadłości przedsiębiorstw wg sekcji PKD

Wyszczególnienie	2019				2020				2021			
	1 kw. Q1	2 kw. Q2	3 kw. Q3	4 kw. Q4	1 kw. Q1	2 kw. Q2	3 kw. Q3	4 kw. Q4	1 kw. Q1	2 kw. Q2	3 kw. Q3	4 kw. Q4
Przemysł	41 000	26 000	33 000	36 000	33 000	40 000	32 000	19 000	28 000	17 000	24 000	27 000
Budownictwo	24 000	19 000	28 000	19 000	20 000	19 000	18 000	15 000	16 000	16 000	8 000	9 000
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	51 000	44 000	28 000	45 000	38 000	41 000	34 000	34 000	34 000	20 000	18 000	20 000
Transport i gospodarka magazynowa	10 000	9 000	9 000	15 000	13 000	13 000	5 000	8 000	5 000	7 000	3 000	6 000
Zakwaterowanie i gastronomia	2 000	4 000	5 000	4 000	10 000	5 000	9 000	6 000	9 000	6 000	6 000	3 000
Informacja i komunikacja	4 000	3 000	5 000	5 000	5 000	3 000	1 000	3 000	3 000	4 000	1 000	1 000
Usługi	17 000	21 000	21 000	26 000	21 000	25 000	18 000	16 000	23 000	12 000	18 000	15 000
Pozostałe sekcje	6 000	5 000	4 000	9 000	2 000	11 000	6 000	5 000	8 000	2 000	1 000	6 000

Źródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku; www.stat.gov.pl [data dostępu 20.11.2022]

Dane z roku 2021 w porównaniu z rokiem bazowym wykazują znaczące zmiany w strukturze. Największe zmiany zaszły w branżach najbardziej dotkniętych przez kryzys. Przedsiębiorstwa działające w tych gałęziach, były zmuszone poprzez restrykcje epidemiologiczne do zaprzestania działalności na dotychczasowych warunkach. Wzrost udziału tych branż w sumie upadłości przedsiębiorstw, w porównaniu do okresu bazowego, wyniósł odpowiednio: „Handel i naprawa pojazdów samochodowych”- 5 punktów procentowych, „Budownictwo” - 3 punkty procentowe, „Usługi”- 3 punkty procentowe, „Zakwaterowanie i gastronomia” – 3 punkty procentowe.

Branża „Zakwaterowanie i gastronomia” była szczególnie narażona na wprowadzane przez władze RP restrykcje. Charakterystyka przedsiębiorstw znajdujących się w tej gałęzi, a więc świadczenie usług wyłącznie fizycznie, nie pozwalała na dostosowanie do sytuacji. W wyniku czego, liczba upadłości w roku 2021, w porównaniu do okresu bazowego, zwiększyła się aż o 100%.

Tabela 2. Struktura upadłości przedsiębiorstw wg sekcji PKD

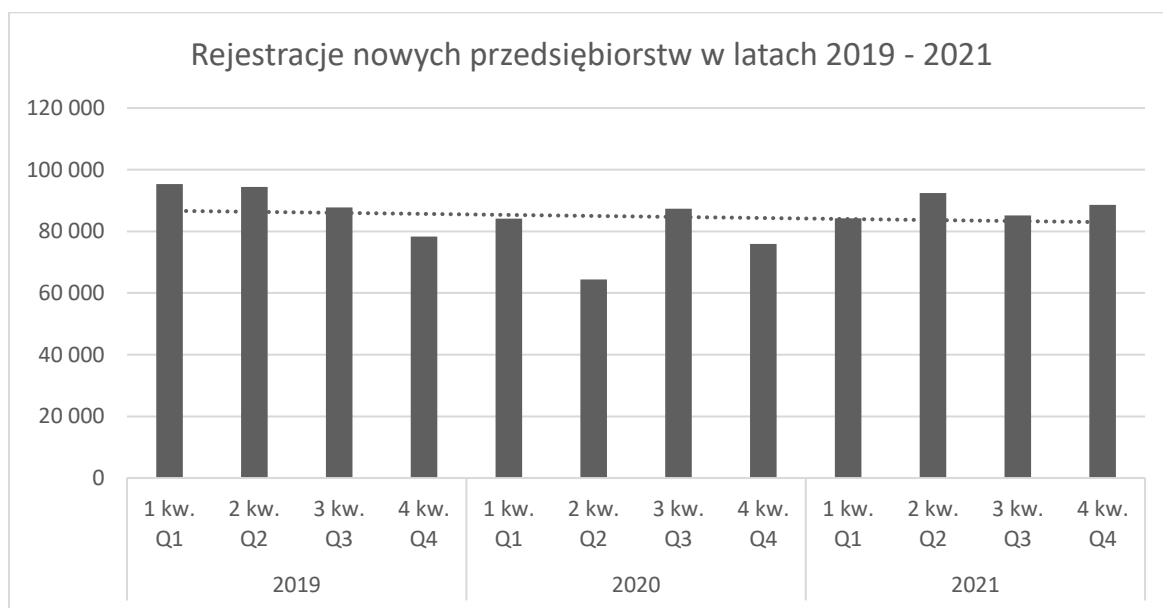
Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Przemysł	23%	23%	26%
Budownictwo	16%	14%	13%
Handel, naprawa pojazdów samochodowych	29%	28%	24%
Transport i gospodarka magazynowa	7%	7%	6%
Zakwaterowanie i gastronomia	3%	6%	6%

Informacja i komunikacja	3%	2%	2%
Usługi	15%	15%	18%
Pozostałe sekcje	4%	5%	5%

Źródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku; www.stat.gov.pl [data dostępu 20.11.2022].

4. Poziom i struktura branżowa nowych przedsiębiorstw w latach 2019 – 2021

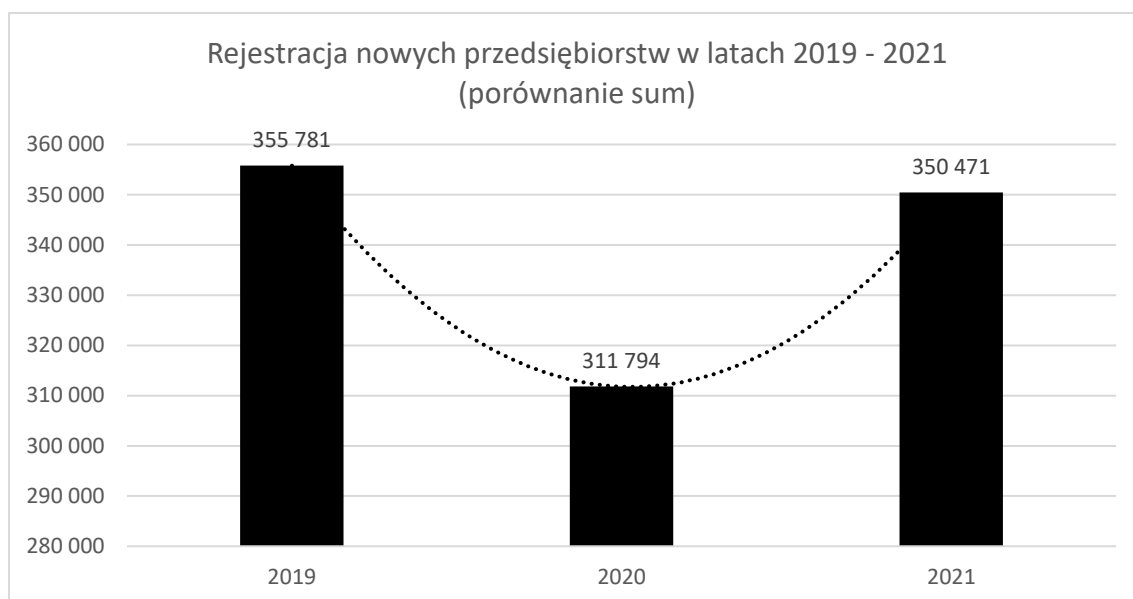
Linia trendu odpowiadająca danym dotyczącym rejestracji nowych podmiotów wskazuje na niewielką tendencję spadkową. Największa różnica, w ujęciu rocznym między okresami, występuje w roku 2020: odpowiednio 12,4% spadku do sumy rocznej okresu bazowego, oraz jest o 11% mniejsza od sumy rocznej okresu następnego. W ujęciu rocznym, kwartał do kwartału, największa różnica w stosunku do okresu bazowego występuje między kwartałem 2 roku 2019 a kwartałem 2 roku 2020. Różnica ta wynosi 32%. Warto zauważyć, że zarówno w danych ogólnych, drugi kwartał roku 2020 wykazywał się ekstremum wartości okresu badanego, zarówno dla upadłości, jak i rejestracji nowych przedsiębiorstw. Rok 2021 charakteryzuje się wartością całkowitą bardzo zbliżoną do wartości okresu bazowego. Różnica między tymi okresami wynosi zaledwie 1,5%.

Wykres 2. Rejestracje nowych przedsiębiorstw, w ujęciu kwartalnym (dane ogólne)

Źródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku; www.stat.gov.pl [data dostępu 20.11.2022].

Linia trendu wykreślona na wykresie nr 2 charakteryzuje się wypłasczoną krzywizną. Taki kształt linii trendu wynika z częstotliwości danych. Aby lepiej poznać różnicę między okresem bazowym a okresami badanymi, należy wyznaczyć linię trendu przy wartościach całkowitych, rocznych.

Wykres 3. Rejestracje nowych przedsiębiorstw, w ujęciu rocznym, w latach 2019-2021

Źródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku; www.stat.gov.pl [data dostępu 20.11.2022]

Na wykresie 3 widoczne są wartości liczbowe odpowiadające całkowitej liczbie rejestracji nowych przedsiębiorstw w latach 2019-2021. Dane są ujęte w formie sumy rejestracji z danego roku. W odróżnieniu od wykresu nr 2, który zdaje się być wypłaszczony, na powyższym wykresie uwidoczniła się różnica między rokiem bazowym a 2020. Linia trendu jest całkowicie zakrzywiona, co wskazuje na silną zmianę.

Tabela 3. Dane w ujęciu kwartalnym dotyczące rejestracji przedsiębiorstw wg sekcji PKD

Wyszczególnienie	2019				2020				2021			
	1 kw. Q1	2 kw. Q2	3 kw. Q3	4 kw. Q4	1 kw. Q1	2 kw. Q2	3 kw. Q3	4 kw. Q4	1 kw. Q1	2 kw. Q2	3 kw. Q3	4 kw. Q4
Przemysł	7 807	7 805	7 267	6 407	6 980	5 429	7 081	6 188	6 828	7 513	6 799	7 311
Budownictwo	21 477	22 031	20 050	15 140	19 529	14 324	19 930	14 601	16 871	20 247	19 029	16 741
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	16 863	15 413	14 236	13 992	14 285	12 661	15 547	14 036	15 648	15 288	13 684	14 811
Transport i gospodarka magazynowa	6 895	5 865	5 228	4 934	5 586	4 047	4 920	4 214	4 846	5 131	5 134	5 211
Zakwaterowanie i gastronomia	3 410	4 912	3 345	2 547	2 798	3 349	3 313	2 002	2 389	4 573	2 941	2 811
Informacja i komunikacja	6 210	5 746	5 484	5 253	5 544	3 879	5 622	6 197	7 709	7 659	7 214	7 741
Usługi	20 334	19 649	18 634	17 406	18 182	12 904	18 129	17 225	18 812	19 542	17 450	19 411
Pozostałe sekcje	12 304	12 964	13 544	12 629	11 195	7 817	12 818	11 462	11 120	12 492	12 947	14 311

Źródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku; www.stat.gov.pl [data dostępu 20.11.2022].

Struktura rejestracji nowych przedsiębiorstw nie zmieniła się znacząco w okresie 2020 w porównaniu do okresu bazowego. Nie doszło do zmiany w udziale danej gałęzi w sumie rejestracji o więcej niż 1 punkt procentowy.

Tabela 4. Struktura rejestracji nowych przedsiębiorstw wg sekcji PKD

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Przemysł	8%	8%	8%
Budownictwo	22%	22%	21%
Handel, naprawa pojazdów samochodowych	17%	18%	17%
Transport i gospodarka magazynowa	7%	6%	6%
Zakwaterowanie i gastronomia	4%	4%	4%
Informacja i komunikacja	6%	7%	9%
Usługi	21%	21%	21%
Pozostałe sekcje	15%	14%	14%

Zródło: Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku; www.stat.gov.pl, [data dostępu 12.11.2022]

Porównując okres 2021 do okresu 2020 zauważyć można wzrost rejestracji w gałęzi „informacja i komunikacja”. Wzrost ten rok do roku wyniósł 29%, co spowodowało wzrost udziału tej gałęzi w sumie rejestracji nowych przedsiębiorstw o 2 punkty procentowe. Wzrost ten mógł być przyczyną tzw. *homeoffice*, a więc pracy zdalnej, przy użyciu oprogramowania i komputerów tudzież innych urządzeń multimedialnych. Praca zdalna dotknęła w długim okresie większość przedsiębiorstw usługowych, których to usługi nie miały charakteru fizycznego (bezpośredniego).

5. Podsumowanie

Wpływ kryzysu ekonomiczno-społecznego lat 2020-2021 na upadłość i rejestrację nowych przedsiębiorstw w tymże okresie jest niejednoznaczny. W krótkim okresie, a więc w pierwszym oraz drugim kwartale 2020 roku, wielkość upadłości przedsiębiorstw była wysoka, z ekstremum w 2 kwartale tegoż roku. Natomiast w długim okresie, obejmującym cały 2020 i 2021 rok, upadłość przedsiębiorstw charakteryzuje się tendencją spadkową, co wykazuje linia trendu na wykresie nr 1. Niewielki wpływ kryzysu w długim okresie legitymizuje fakt najniższej, rocznej sumy upadłości przedsiębiorstw w stosunku do wszystkich okresów, w roku 2021.

Struktura upadłości przedsiębiorstw wykazuje pewne zmiany w okresie kryzysu w porównaniu do roku bazowego. Największe zmiany nastąpiły w gałęziach „Handel, naprawa pojazdów samochodowych”, „Przemysł”, „Budownictwo”, „Zakwaterowanie i gastronomia” oraz „Usługi”, gdzie zmiany strukturalne w udziale w sumie upadłości, w porównaniu rok do roku, wynosiły między 3p.p a 5p.p. Wpływ kryzysu jest najbardziej widoczny w branży „Zakwaterowanie i gastronomia”, gdzie w porównaniu okresu kryzysu do roku bazowego wzrost upadłości wyniósł 100%. Jednakże, w ujęciu całkowitym, lata 2020-2021 nie charakteryzowały się wzrostem upadłości przedsiębiorstw w stosunku do roku 2019. Z kolei,

wpływ kryzysu na rejestrację nowych przedsiębiorstw zdaje się być jeszcze bardziej znikomy niż w przypadku liczby upadłości. Struktura rejestracji niemalże się nie zmieniła, z wyjątkiem wyraźnego wzrostu udziału gałęzi „Informacja i komunikacja”. W ujęciu całkowitym, rejestracje nowych przedsiębiorstw zanotowały spadek w 2020 roku o 44%, ale w roku następnym, liczba rejestracji była niższa o jedynie 1,5% względem okresu bazowego.

Podsumowując wszelkie przytoczone w niniejszym artykule dane, można oznajmić, iż w latach 2020-2021 wpływ kryzysu, w ujęciu całkowitym, w krótkim czasie miał niewielki wpływ, a w okresie długim miał znikomy wpływ na upadłość przedsiębiorstw i rejestrację nowych podmiotów.

6. Bibliografia:

1. Coombs W.T., *Protecting Organization Reputations During a Crisis: The Development and Application of Situational Crisis Communication Theory*, *Corporate Reputation Review* vol., 10(3)/2007, s. 163
2. Główny Urząd Statystyczny, *Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w 4 kwartale 2021 roku*, www.stat.gov.pl [data dostępu 20.11.2022]
3. Kielek D.K., *Cykle koniunkturalne we współczesnej gospodarce*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 819, „Współczesne Problemy Ekonomiczne”, nr 9/2014, s.31.
4. Miniszewski M., *Konsumpcja w Pandemii*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2021.
5. Pałaszewski H., *Cykl koniunkturalny we współczesnym świecie*, „Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae”, Nr 1/2009, s.165
6. Raport, *Podsumowanie lockdown-u w Polsce*, Wyd. Związek przedsiębiorców i pracodawców. Warszawa 2021.
7. Raport, *Rok 2020 w Budownictwie*, <https://www.wielkiebudowanie.pl/go.live.php/PL-H942/raport-rok-2020-w-budownictwie.html> [data dostępu 20.11.2022].
8. Raport, *Rok 2021 w Budownictwie*, <https://www.wielkiebudowanie.pl/go.live.php/PL-H982/raport-rok-2021-w-budownictwie.html>
9. Ritter T., Pedersen Cl., *Analyzing the impact of the coronavirus crisis on business models*. *Industrial Marketing Management*, nr 88/2020, s.214.
10. The World Bank, *The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World*, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world> [data dostępu 19.11.2022].
11. Wysłocka E., *Kryzys – Nieodłączny element funkcjonowania współczesnych organizacji*, „Zeszyty Naukowe”, nr 199/2011, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.